Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 741/03/2018

18.10.2018

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019 Teema: Pl 32/Kotouttamisen haasteet ja kotouttaminen vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa

Suomi muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi sekä työperusteisen että humanitaarisen maahanmuuton vuoksi. Väestön kieli- ja kulttuuritaustat ovat nykyisin useissa Suomen kunnissa varsin moninaiset. Onnistunut integraatio luo edellytykset sille, että väestöryhmien väliset suhteet ovat hyvät ja paikallisyhteisöt aidosti monikulttuurisia, maahanmuuttajat kotoutuvat hyvin ja osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan.

Kuntien ja alueiden elinvoima edellyttää osaavaa työvoimaa palveluissa, hallinnossa ja yrityksissä. Maahanmuutto keskittyy suurimpiin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin. Myös pienelle tai väestömääräänsä menettävälle kunnalle maahanmuutto voi olla mahdollisuus vahvistaa väestöpohjaa ja elinvoimaa, mikäli alueen vetovoimaisuutta maahanmuuttajien asuinkuntana voidaan ylläpitää.

Kunnissa suunnitellaan maahanmuuttajien palveluita, kotouttamista ja työllistymistä etukäteen osana kunnan strategista kehittämistä. Kansainvälistyvä toimintaympäristö ja monikulttuurinen asiakaskunta edellyttävät kunnilta uudenlaista palveluosaamista.

Maahanmuuttajien verkostot ja osaaminen tulisi nähdä myös elinkeinoelämän voimavarana. Kunnilla on tehtäväkenttänsä luonteen vuoksi edellytykset toimia elinvoiman kannalta keskeisten toimenpiteiden yhteen sovittajana. Tämä rooli korostuu maahanmuuttajien kotouttamisessa, jossa kotoutumista tukevat palvelut muodostavat vahvan monivaikutteisen kokonaisuuden lukuisine yhteistyötahoineen.

Maahanmuuttajien kotouttaminen vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa

Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan ja maahanmuuttoa koskevan lainsäädännön valmistelusta. Sisäministeriö vastaa myös turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja sen kehittämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamispolitiikan kehittämisestä ja suunnittelusta. Kotouttamisen tavoitteena on tukea maahanmuuttajien suomen tai ruotsin kielen oppimista sekä edistää työllistymistä ja osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan.

> Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kotouttaminen nähdään osana maahanmuuttopolitiikan kokonaisuutta. Oleskeluluvan saamisen jälkeen maahanmuuttajan kotoutumisen onnistuminen on myös yhteiskunnan kannalta olennaisen tärkeää, jotta maahanmuuttajien osaaminen saadaan käyttöön ja voidaan ehkäistä maahanmuuttajien syrjäytymistä ja työttömyyden kasvua.

Sisäministeriö on todennut, että turvapaikanhakijoiden määrää on vaikea ennustaa. Varaudutaan 4000 vuosittaiseen uuteen turvapaikanhakijaan, mutta turvapaikanhakijoiden määrän äkilliseen ja nopeaan kasvuun on myös varauduttava. Vuoden 2019 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä. Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että vuonna 2019 tarvitaan vähintään 3200 kuntasijoituspaikkaa kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille.

Kotouttamisen tuloksellisuus ja keskeisiä kehittämishaasteita

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on kotouttamisen oikea-aikaisuus ja kotoutujan palvelutarpeeseen vastaaminen sekä maahanmuuttajien alkuvaiheen palvelujen vahvistaminen. Palveluprosessin suunnittelussa keskeisenä lähtökohtana on prosessin sujuvan etenemisen ja tuloksellisuuden varmistaminen sekä työelämälähtöisyyden vahvistaminen.

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

> Jotta kotouttamistoimet voidaan aloittaa mahdollisimman pian, kuntiin siirtymisen on tapahduttava aina yhteistyössä kuntien, vastaanottokeskuksen ja TE-hallinnon kanssa. Kuntaliitto korostaa, että kotouttamisen uusiin haasteisiin on pyrittävä vastaamaan joustavilla, maahanmuuttajan nopeaa työllistymistä ja osallisuutta tukevilla malleilla. Kotouttamista ja kotoutumiskoulutusta on kehitettävä niin, että maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet sekä jo aikaisemmin hankittu koulutus ja osaaminen otetaan paremmin huomioon. Työvoimakoulutuksena järjestettävää kotoutumiskoulutusta ja työhallinnon palveluita tulee kohdistaa riittävästi sellaisille alueille, joille kotoutettavat muuttavat.

Maahanmuuttajat tarvitsevat kotoutumisvaiheessa paljon henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta mm. kulttuuri- ja kielivaikeuksien vuoksi. Maahanmuuttajien erilaiset lähtökohdat on otettava huomioon kotouttamisessa.

Maahanmuuttajien aikaisempaa koulutusta ja osaamista ei ole kyetty täysin hyödyntämään. Maahanmuuttajien koulutuksen tunnustaminen ja aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen nopeuttavat oikeaan ammattialaan ja koulutukseen hakeutumista.

Työpoliittinen kotoutumiskoulutus on aikuisten maahanmuuttajien tärkein kotouttamisen väline. Ammattialakohtaista kotoutumiskoulutusta tulisi kehittää ja tarjota enemmän. Uusia työtä ja kielikoulutusta yhdistäviä kotoutumiskoulutuksen muotoja on kehitetty. Tätä työtä kannattaisi jatkaa. Kotoutumiskoulutuksen muotoja, kehittämistä ja resursseja arvioitaessa on otettava huomioon se, että suuri osa esim. oleskeluluvan saavista turvapaikanhakijoista on työiässä olevia henkilöitä.

Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen

Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen on ensiarvoisen tärkeää. Maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista on edistetty myös alueellisissa yritys- ja työvoimakokeiluissa mm. Pirkanmaalla ja Turussa. Kokeiluissa on yhdistetty TE-toimiston ja kunnan työllisyyden hoidon resurssit. Kohderyhmänä Pirkanmaan kokeilussa ovat kaikki työmarkkinatukea saavat työttömät, myös vieraskieliset henkilöt sekä kotoutujat. Turun kokoilussa ovat mukana kaikki alle 25-vuotiaat työnhakijat sekä iästä riippumatta kaikki yhtäjaksoisesti 12 kk työttömänä olleet. Kokeilun palveluissa näkyvät kotoutujina erityisesti vuonna 2015 tulleet turvapaikanhakijat, jotka ovat saaneet oleskeluluvan. Kokeiluissa saatujen tulosten mukaan kotoutujien aktivointiaseet ovat nousseet ja tiedonkulku kotoutujan ja työllisyysasioiden välillä on parantunut. Hyvää asiakaspalautetta on saatu mm. henkilökohtaisesta sparraajasta ja tuesta, myös digichattimahdollisuus ”Osaamisbotti” on positiivisesti otettu vastaan. Lisäksi koulutus ja työllisyys ovat lähellä toisiaan kaupunkien palveluissa.

> Kuntaliitto pitää tärkeänä, että hyviä tuloksia saavuttaneita, kuntien ja valtion TE-hallinnon voimavaroja yhdistäneitä työllisyyskokeiluja jatketaan, kunnes niiden hyvät toimintamallit voidaan joustavasti siirtää uuteen järjestelmään.

Monet kuntien järjestämät kotoutumispalvelut kohdistuvat työmarkkinoiden ulkopuolella oleville, kuten kotivanhemmille, vanhuksille ja nuorille. Monien kotivanhempien tavoitteena on työllistyminen. Työllistymisen elementtejä on tarpeen sisällyttää maahanmuuttajien palveluihin. Sekä työvoimaan kuuluvien että työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumista tulee tukea.

Kotouttamisen alkuvaiheeseen tarvitaan resursseja

Valtio maksaa kunnille laskennallisia korvauksia kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta. Kunnat järjestävät kotouttamispalveluja erityisesti kuntaan muuton alkuvaiheessa kunnille maksettavilla laskennallisilla korvauksilla. Lisäksi kuntien maahanmuuttajapalveluita ja kotouttamistoimia kehitetään ja toteutetaan kunnan omalla rahoituksella sekä hankerahoituksella.

Monikulttuuristuminen otetaan huomioon palvelujen suunnittelussa. Maahanmuuttajien palvelutarpeita on tarkasteltava kokonaisuutena, johon kuuluvat muun muassa koulutus, työllistyminen, sosiaali- ja terveydenhuolto, asuminen ja kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut. Kunnilla on tärkeä tehtävä myös maahanmuuttajien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukemisessa.

Kuntien kotouttamistoimia kohdistetaan esimerkiksi maahanmuuttajien rekrytointiin sekä työllistymisen ja yritystoiminnan edistämiseen, maassaolon alkuvaiheen omakielisiin palveluihin, suomen ja ruotsin kielen koulutukseen esim. kieliklubeissa ja Tervetuloa Suomeen -kursseilla.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimi ovat tärkeitä kotouttavia toimialoja. Maahanmuuttajien osallisuutta edistetään mm. maahanmuuttajatoimikunnissa ja kansalaisuusjuhlia järjestämällä. Kunnat myös vahvistavat oman henkilöstön osaamista kotoutujien tukena. Useat kunnat kehittävät yhteisiä kotouttamispalveluja sekä etäpalveluja.

Tällä hetkellä laskennalliset korvaukset kunnille ovat 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta ja 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä. Korvauksia maksetaan kunnille kiintiöpakolaisista neljän vuoden ajan ja muiden henkilöiden osalta kolmen vuoden ajan.

Laskennallisten korvausten taso määriteltiin vuonna 1993. Sen jälkeen laskennallisia korvauksia on korotettu kaksi kertaa. Vuonna 2010 korvauksia korotettiin kymmenellä prosentilla ja vuonna 2011 korotettiin yli 7-vuotiaista maksettavaa korvausta kymmenellä prosentilla. Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksin mukaan kuntien sosiaalitoimen kustannukset ovat vuosina 1993 - 2016 nousseet 78,1 %. On otettava huomioon myös palvelujen laadullisen ja määrällisen muutoksen vaikutus kustannusten nousuun.

Kunnille maksettavat korvaukset eivät enää vastaa palvelutuotannosta aiheutuneita kustannuksia. Jotta korvaustaso vastaisi vuoden 1993 jälkeen tapahtunutta kustannusten nousua sosiaalitoimessa, tulisi laskennallisten korvausten alle 7-vuotiaiden osalta olla 11 083 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneiden osalta 3 384 euroa vuodessa.

Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2019 ei ole esitetty korotuksia kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että laskennalliset korvaukset korotetaan vastaamaan kustannuksia. Kunnilta saadun palautteen mukaan laskennallisten korvausten taso ei ole riittävä. Myös eduskunnan hallintovaliokunta on mietinnössään 4/2016 katsonut, että laskennallisiin korvauksiin tulisi kohdistaa hallituskauden aikana määrällinen korotus asteittain niin, että korvausten jälkeenjääneisyys korjaantuu.

Kuntaliitto korostaa, että hankkeiden hyvien toimintatapojen siirtäminen jatkuviksi prosesseiksi vaatii pysyvän ja riittävän valtion rahoituksen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Anu Wikman-Immonen
erityisasiantuntija

Kuntaliitto
Kommunförbundet

LIITE

Valtion vuoden 2019 TME - Kuntatalousohjelma

Kuntatalouden kokonaisuus vahva - vuonna 2019 heikkenee hallituksen toimenpiteistä johtuen

Vahva suhdannetilanne, kuntien omat tehostamistoimenpiteet ja valtion menoja hillitsevä finanssipolitiikka ovat vaikuttaneet siihen, että kuntatalous kokonaisuutena saavutti viime vuonna historiansa parhaan tuloksen. Hallituksen toteuttamat valtionosuusleikkaukset ovat tuntuneet erityisesti heikompaan asemaan jääneiden kuntien taloudessa.

Valtionosuusleikkaukset jatkuvat merkittävänä myös ensi vuonna. Kuntatalousohjelman mukaan **valtionavut vähenevät 3 prosenttia vuodesta 2018. Valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen sisältyvien toimenpiteiden arvioidaan yhteensä heikentävän kuntataloutta 254 milj. euroa vuoteen 2018 verrattuna.** Tästä suuri osa selittyy negatiivisella kuntien ja valtion välisellä kustannustenjaon tarkistuksella.

Kustannustenjaon tarkistuksen lisäksi hallituskaudella on tehty muita kuntien toimintaan ja talouteen liittyviä päätöksiä, jotka eivät Kuntaliiton selvitysten mukaan ole toteutuneet arvioidusti. Kaavailtuja säästöjä ei ole saavutettu ja niihin liittyvät valtionosuusvähennykset ovat valtaosaltaan perusteettomia. Näitä ovat erikoissairaanhoidon keskittäminen, omais- ja perhehoidon ja vanhusten laatusuosituksen toimeenpano sekä kiky-sopimuksen työajan pidentämiseen liittyvät säästötavoitteet.

Kuntatalouden lähtötilanne heikentynyt, menopaineet kasvavat

Kuntatalouden kehitysarvio on muotoutumassa kuluvana vuonna odotettua heikommaksi poikkeuksellisen suurten ennakonpalautusten vuoksi. **Kuntien kunnallisverotilitykset vuonna 2018 ovat uusimpien arvioiden mukaan noin 600 miljoonaa euroa heikommat kuin vielä kevään kuntatalousohjelmassa arvioitiin.**

Menopaineita lähivuosille aiheuttavat palkankorotusten, erikoissairaanhoidon, useiden investointitarpeiden sekä peruskorjaustarpeet. Myös sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun lisää kuntien kustannuksia.

Vaikka kuntatalous kokonaisuutena on tällä hetkellä tasapainossa, ovat kuntien väliset erot suuret. Kuntien rahoituksen tasapainotilaa kuvataan kuntatalousohjelmassa toiminnan ja investointien rahavirta -käsitteen avulla. Kuntatalousohjelmassa on arvioitu, että vuosina 2019 ja 2020 ainoastaan yli 100 000 asukaan kuntakokoryhmässä toiminnan ja investointien rahavirta on positiivinen, kun taas kaikissa muissa kuntakokoryhmissä se on negatiivinen kumpanakin vuotena.

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi